

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. 125 Vestlige del
af Avernakø

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.

2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 125 Vestlige del af Avernakø

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Klokkefrø-vandhuller afgræsses af skotsk højlands-kvæg på vestlige Avernakø.

Fotograf: Erik Vinther

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-011-5

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N125 Vestlige del af Avernakø og vedrører Naturstyrelsens arealer på 13 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen og det tilhørende Naturplejeark, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H109 og har et areal på 124 ha, hvoraf ca. 1 % er hav og 13 ha er statsejet.

Den nordvestlige del af området har en mosaik af strandenge og strandsøer dannet ved, at havet i tidens løb har aflejret sand, sten og grus i et system af strandvolde, som efterhånden har afsnøret dele af havet. De to største strandsøer er Hovedsø og Skanodde Sø.

Bag strandvoldene er der strandenge med en artsrig strandengs-vegetation med flere sjældne plantearter. I strandengens vandhuller yngler strandtudse og grønbroget tudse. Strandengene er et betydeligt ynglested for en lang række ande- og vadefugle.

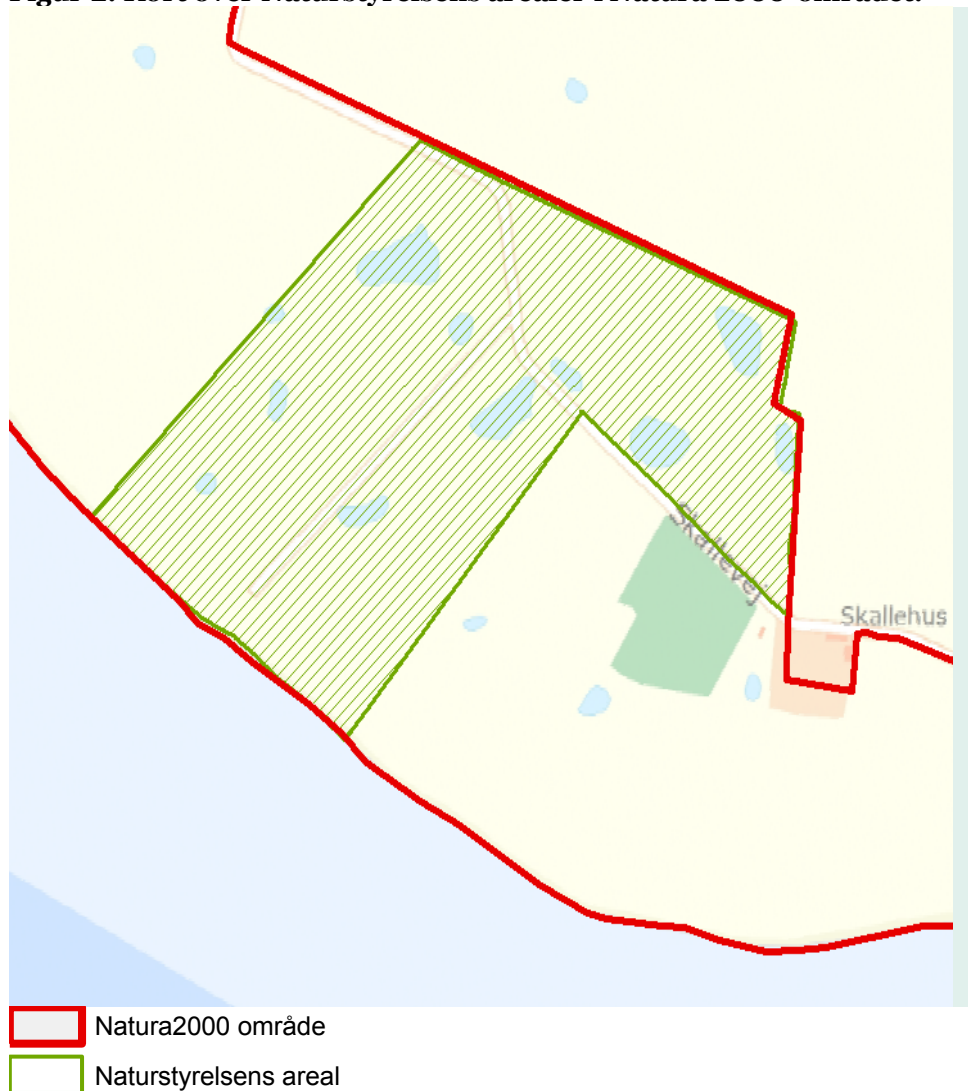
Den sydvestlige del af Natura 2000-området er landbrugsland med flere mindre vandhuller med bl.a. en bestand af klokkefrø og stor vandsalamander. Her har Fyns Amt og staten opkøbt jord og gravet en del nye lavvandede vandhuller, der har betydet en øgning af antallet af klokkefrø.

3 vandhuller er omfattet af en fredning til beskyttelse af klokkefrøens levesteder.

Natura 2000-området ligger i Faaborg-Midtfyn Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

For en uddybende beskrivelse og afgrænsning af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen 13 ha tidligere dyrkede landbrugsarealer, som i sin tid blev opkøbt af Fyns Amt og Naturstyrelsen gennem et EU LIFE projekt. Arealerne er udlagt til ekstensiv afgræsning med robust kvæg og under udvikling til naturtypen kalkoverdrev. Der er oprenset og etableret vandhuller og overvintringssteder for klokkefrø og stor vandsalamander på arealerne.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6210	Kalkoverdrev	0,4
1230	Kystklint/klippe	0,4
1220	Strandvold med flerårige	0,1
I alt		0,9

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Klokkefrø
- Stor vandsalamander

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 5 plejetiltag, hvilket samlet bestod af etablering og restaurering af 10 vandhuller, græsning og hegning på 12 ha samt etablering af randzone omkring vandhullerne på 12 ha. 3 af vandhullerne er ikke restaureret i planperioden. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

De fleste af tiltagene blev udført som led i LIFE projektet LIFE Baltcoast og omfattede etablering og oprensning af vandhuller samt sikring af græsningsdrift, så vandhullerne forbliver lysåbne og egnede som levesteder for klokkefrø og stor vandsalamander.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	5	Gennemførte indsatser (areal)	12	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Tabel d: Oversigt over konkrete artstiltag der ikke er gennemført med begrundelse

Art (navn)	Artstiltag	Begrundelse for manglende gennemførelse
Klokkefrø	Restaurering af 3 vandhuller.	De 3 ældste vandhuller er ikke oprenset, da det af paddeeksperter blev vurderet som unødvendigt i forhold til sikring af artens levested i sidste planperiode. Natura 2000-planens mål vurderes dog at være nået med de andre gennemførte indsatser.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Generelt arbejdes der på at udvide arealet med levesteder på Avernakø og i LIFE projektet SemiAquatic har Fåborg Midtfyn Kommune konkrete planer om udlægning af arealer til græsning og levested for klokkefrø ved aftaler eller arealerhvervelser. Arealerne ligger i direkte tilknytning til Naturstyrelsens arealer og det vil således understøtte indsatserne på Naturstyrelsens arealer og artens bevaringsstatus og spredningsmuligheder på Avernakø. Indsatserne for klokkefrø understøtter samtidig indsatsen for stor vandsalamander.

Det forventes dog at kunne blive nødvendigt i kommende planperioder med yderligere restaureringer af vandhuller for sikring af egnede ynglesteder for klokkefrø, da vandhullerne med tiden kommer til at indeholde mere sediment og organisk materiale, som gør levestederne mindre egnede.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

1. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer

c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

2. Kommunen og Naturstyrelsen skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev og klokkefrø, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af nedskæring af opvækst, idet kalkoverdrevet ligger på en kystskrænt, hvor græsning ikke er muligt jf. nedenstående skema.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturlig dynamik	
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturtypebevarende pleje	
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	1230	Kystklint/klippe	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,4
	6210	Kalkoverdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,1
	1220	Strandvold med flerårige	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i Natura 2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f.

Af hensyn til arten klokkefrø gennemføres specifikke artsplejetiltag. Indsatsen for Klokkefrø sikrer i høj grad også levestederne for stor vandsalamander.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper. Der sker plejetiltag i form af afgræsning mv for ganske betydelige arealer i Natura 2000-området, der ikke er naturtyper. Denne pleje tilgodeser sikring af levesteder for stor vandsalamander.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter		
Art	Navn	Målsætning
1188	Klokkefrø	Sikring af artens spredningsmuligheder
		Sikring af artens levested

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter		
Art	Navn	Indsatstype
1188	Klokkefrø	Restaurering af vandhuller/søer

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 2-3 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N125

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N125 Vestlige del af Avernakø og vedrører Naturstyrelsens arealer på 13 ha.

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H109 og har et areal på 124 ha, hvoraf ca. 1 % er hav og 13 ha er statsejet.

Den nordvestlige del af området har en mosaik af strandenge og strandsøer dannet ved, at havet i tidens løb har aflejret sand, sten og grus i et system af strandvolde, som efterhånden har afsnøret dele af havet. De to største strandsøer er Hovedsø og Skanodde Sø.

Bag strandvoldene er der strandenge med en artsrig strandengs-vegetation med flere sjældne plantearter. I strandengens vandhuller yngler strandtudse og grønbroget tudse. Strandengene er et betydeligt ynglested for en lang række ande- og vadefugle.

Den sydvestlige del af Natura 2000-området er landbrugsland med flere mindre vandhuller med bl.a. en bestand af klokkefrø og stor vandsalamander. Her har Fyns Amt og staten opkøbt jord og gravet en del nye lavvandede vandhuller, der har betydet at en øgning af antallet af klokkefrø.

3 vandhuller er omfattet en fredning til beskyttelse af klokkefrøens levesteder.

Natura 2000-området ligger i Faaborg-Midtfyn Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

3. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
4. Kommunen og Naturstyrelsen skal være særlig opmærksomme på kalkoverdrev og klokkefrø, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Inden for området ejer Naturstyrelsen 13 ha tidligere dyrkede landsarealer, som i sin tid blev opkøbt af Fyns Amt og Naturstyrelsen gennem et EU LIFE projekt. Arealerne er nu udlagt til ekstensiv afgræsning med robust kvæg og er under udvikling til naturtypen kalkoverdrev. Der er oprenset og etableret vandhuller og overvintringssteder for klokkefrø og stor vandsalamander på arealerne.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6210	Kalkoverdrev	0,4
1230	Kystklint/klippe	0,4
1220	Strandvold med flerårige	0,1
I alt		0,9

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1230	Kystklint/klippe	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturlig dynamik	
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturtypebevarende pleje	
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)							
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total		
Eksisterende habitatnatur	1230	Kystklint/klippe	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,4		
			6210	Kalkoverdrev		Rydning af opvækst	Eksisterende
			1220	Strandvold med flerårige		Andet areal uden drift	Eksisterende

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 2-3 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af kalkoverdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for Klokkefrø.

Tabel VII: Mål for arter

Målsatte arter		
Art	Navn	Målsætning
1188	Klokkefrø	Sikring af artens spredningsmuligheder
		Sikring af artens levested

Tabel VIII: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter		
Art	Navn	Indsatstype
1188	Klokkefrø	Restaurering af vandhuller/søer

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk